

Aygün Attar

***Zəngəzur dəhlizi:
Azərbaycan
qlobal nəqliyyat
şəbəkəsində
mərkəzi yer tutacaq***

Zəngəzur dəhlizinə nəzarət 2020-ci il üçtərəfli atəş-kəs razılaşmasına uyğun olaraq Rusiya kəşfiyyatı FSB-yə verilib.

Rusiyanın bölgədəki ticarət yollarına nəzarət etməsinə şərait yaradan razılaşma Qərb ölkələrində narahatlıq yaradıb, Ermənistan isə müxtəlif bəhanələrlə prosesi uzadıb.

Rusiya dəhliz üzərində nəzarət mexanizmini işə sala bilmədi və Ermənistanı Azərbaycan tərəfinin irəli sürdüyü şərtləri qəbul etməyə məcbur edə bilmədi.

Beş il ərzində Rusiya Böyük Pyotr dövrünün Şərqi Aralıq dənizində, Suriya və Ukraynada, daha sonra isə Cənubi Qafqazda əldə etdiyi siyasi nailiyyətləri puç etdi.

Qafqazın Rusiyanın peyki olacağını gözləməyə alısmış Putin öz ölkəsində eyni planları qurmadı.

Uzaqlaşma ilə bağlı ilk signal 2020-ci ildə Qarabağ müharibəsindən sonra Ermənistandan gəldi.

Moskvadan uzaqlaşan Paşinyan Aİ ilə münasibətləri dərinləşdirmək, ABŞ ilə əməkdaşlığı gücləndirmək və pragmatik davranaraq Türkiyə ilə münasibətləri normalaşdırmaq yoluna çıxıb.

Bakı ilə Moskva arasında ilk böhran ötən il Rusiya Azərbaycan Hava Yollarına məxsus sərnişin təyyarəsini vuranda baş verib. Rusiya hadisəni ört-basdır etməyə çalışsa da, Azərbaycan buna sərt cavab verib, Kreml-dən məsuliyyəti öz üzərinə götürməsinə və dəymiş maddi zərərin ödənilməsinə tələb edib..

Rusiyanın biganəliyi ilə üzləşən Əliyev vurulan təyyarə ilə bağlı işin beynəlxalq məhkəməyə verilməsinin mümkünlüyünü bəyan etməklə öz nəcib mövqeyini nümayiş etdirdi.

Azərbaycan regionun ən etibarlı və nüfuzlu enerji tərəfdaşı, Qərbin ehtiyacı olan ölkə kimi üstünlüyünü diplomatik gedişə çevirərək Rusiya ilə üz-üzə gəldi.

Zəngəzur dəhlizi Ermənistanın İranla sərhədindən keçən 43 kilometrlik ərazini əhatə edən Azərbaycanı Naxçıvan və Türkiyə ilə birləşdirən əsas marşrutdur.

Zəngəzur dəhlizinin açılması Türkiyənin mühüm nəqliyyat və logistika qovşağı kimi mövqeyini gücləndirməklə yanaşı, Türkiyənin bölgədəki təsir imkanlarını da artıracaq. Qərblə Rusiya arasında qlobal qarşıdurmada Bakı özünün avtoritar müttəfiqi Rusiyanın kartı ilə məhdudlaşmadığını nümayiş etdirdi və Qərbin strateji tərəfdaşlıq təklifini dəstəklədi.

Qafqazda Azərbaycan və Ermənistanı bir-birinə qarşı qoymağa "bacarmış" Rusiyanı ABŞ ilə əvəzləmək Putinin xarici siyasətinin ən böyük məğlubiyyətlərindən biridir.

Parçalanma Rusiyanın təhlükəsizlik zamanətçisi kimi öhdəliklərini yerinə yetirməməsi ilə başladı.

Paraflanmış çərçivə sazişi Moskvanın Cənubi Qafqazdan tamamilə çıxarılmasına yönəlib.

Zəngəzur dəhlizi ilə Moskva Cənubi Qafqazda sonuncu kozirini itirir.

Zəngəzur dəhlizinin ABŞ-nin nəzarətinə keçməsi Rusiyanın Şimal-Cənub dəhlizi layihəsini də səmərəsiz edir.

Şimal-Cənub dəhlizi Azərbaycan quru yolu ilə Rusiyanı İran və Hindistanla birləşdirən, Rusiyanın xarici dünyaya çıxışını təmin edən əsas marşrutdur.

Zəngəzur dəhlizinin ABŞ-nin nəzarətinə verilməsi Rusiya ilə İran arasında quru əlaqəsini də çətinləşdirəcək.

Zəngəzur dəhlizi Azərbaycanı quru yolu ilə Türkiyə ilə birləşdirəcək və bununla da "Orta Dəhliz" Türkiyə və Türkünstan vasitəsilə Avropadan Çinə qədər uzanacaq.

Vaşinqtonda paraflanan üçtərəfli mətn yekun razılaşmaya çevrildikdə, Ermənistanın cənubundan keçəcək 43,5 kilometrlik Zəngəzur dəhlizinin işlənilib hazırlanması və istismarı hüququ 99 il müddətinə ABŞ-a veriləcək.

Beləliklə, regionda qüvvələr nisbəti təkcə iqtisadi deyil, həm də siyasi baxımdan dəyişəcək.

Rusiya, İran və Çini zəiflədəcək bir dəhliz - Türk dünyası ilə quru nəqliyyat əlaqələrini təmin edən tarixi "İpək Yolu"nu canlandıracaq.

Türkiyədən Türkünstana qədər uzanan "Türk dünyası boru kəməri" fasiləsiz olacaq.

Azərbaycan qlobal nəqliyyat şəbəkəsində mərkəzi yer tutacaq.

Rusiyanın hələ də bu prosesə qoşulmaq şansı var.

Vəziyyəti kimin daha yaxşı idarə edəcəyini soruşanlara - Rusiya, yoxsa ABŞ, cavabım belədir: həm ilan toru, həm də torpağı lənət olsun.

Arzum bu koridora nəzarət etməkdir. İnşallah, bir gün bu da olacaq...